

Jan Koumar: *Církev a homosexualita. Normativní pojetí a osobní koncepty u křesťanských duchovních.* FHS UK, Praha 2012, 57 s. + přílohy.

Přestože je to veskrze úchytné, jednou z ústředních otázek moderního a ještě spíš současného veřejného diskursu o náboženství a dokonce i samotného náboženského diskursu se stala sexualita, včetně debat o normách sexuálního jednání a jejich ne/dodržování laiky či kleriky. Křesťanský Bůh je tak v podstatě redukován na „božstvo ne-soulože“, jak o tom psal Kundera v povídce *Eduard a Bůh*, a sociálněvědní výzkum náboženství musí tuto charakteristiku brát v potaz, i v případě (a právě v případě) menšinových forem sexuality a majoritních reakcí na ně. Vyhroceným případem je homosexualita, konkrétně homosexualita duchovních, jíž se v českém křesťanském prostředí věnuje posuzovaná bakalářská práce. Autor si přitom je vědom kontroverznosti tématu přinejmenším vzhledem k většině církví (a jejich společenské recepci), důsledně se proto snaží o společenskovědní, nikoli teologické zpracování a nehodnotící přístup, stejně jako o dodržování etických norem při práci s respondenty.

V prolegomenální, „teoretické“ části práce je vymezena samotná homosexualita, podán přehled vývoje vztahu křesťanů k tomuto fenoménu, nástin postojů současné společnosti a rozsáhlejší přehled normativních pohledů vybraných českých křesťanských církví (výběr se omezil na církve, jejichž duchovní se zúčastnili níže diskutovaného výzkumu). Kromě jisté logické inkonsistence je přitom hlavním nedostatkem až přílišná výkladová stručnost, vedoucí k problematickým zjednodušením nebo i věcným chybám (typicky v případě kpt. 1.1.). Výraznější argumentační podklad by vyžadovala např. tvrzení o vzrůstu homosexuálního jednání duchovních po druhém Lateranu (s. 9 – nebylo snazší pořídit si „kuchařku“?), o nezbytnosti dokončení coming outu pro celibátní život „bez škod na zdraví“ (s. 10-11), nebo o neblahém vlivu „zametání problémů pod koberec“ v ŘKC na homosexuální duchovní (s. 12). Tvrzení, že „mnoho států EU umožňuje uzavření sňatků homosexuálních párů“ (s. 11), je mylné, naopak některé členské země jim neumožňují ani registrované partnerství. S obdobnými nedostatky se potýká i soustavnější výklad normativních postojů jednotlivých církví, kde jsou přítomné drobné věcné nepřesnosti (ČCE neměla nic společného s nakladatelstvím Zvon, s. 18; první letniční sbory, na něž odkazuje AC, nebyly na Moravě nýbrž ve Slezsku, s. 19; dost problematické vymezení dichotomie církev vs. sekta, s. 20), závažnější snad je jen nepochopení věroučné situace ČCE („nejasnost“ uváděná na s. 21 plyne ze situace, že církve v této otázce vědomě nepřijala závazné ustanovení a situace fakticky záleží na rozhodnutí jednotlivých sborů, což zdaleka není ojedinělý případ).

Jádrem předložené bakalářské práce je nicméně její „praktická část“, opírající se o kvalitativní výzkum provedený prostřednictvím interview a dotazníků s celkem třinácti respondenty – homosexuálními duchovními. Zvolené techniky výzkumu i vzorek lze považovat za náležité, autor je si vědom metodologických omezení a výsledky své práce hodnotí střízlivě (drobným nedostatkem je např. užití termínu kněžství v rámci dotazníku na s. 25). Jedinou závažnější výtku mám vůči skutečnosti, že ve výzkumu nejsou zastoupeny homosexuální ženy, ačkoli se mezi duchovními rovněž vyskytují.

Zásadní výhrady mám naproti tomu vůči dalšímu zpracování a prezentaci získaných informací. V práci (téměř) absentuje jakýkoli analytický rozměr, ačkoli téma přímo vyzývá k narativní analýze (příp. jiným typům kvalitativní analýzy), s výpověďmi respondentů je pracováno pouze na základě „zdravého selského rozumu“ a jejich prezentace, která je čtenářsky vyloženě únavná: nejprve jsou popisovány odpovědi respondentů na jednotlivé otázky dotazníku podle jejich mateřských církví (s. 27-42), následně tytéž odpovědi na obecnější výzkumné otázky, opět strukturované podle církví (s. 43-49) a formou shrnutí (s.

49-50), k tomu jsou ještě přiložené přepisy jednotlivých interview (s. 61-88). Autor fakticky nepřekračuje prezentaci surového materiálu, který není analyticky uchopen, natož do dostatečné hloubky. Dílčí závěry, k nimž dochází, jsou proto buď banální (v křesťanských církvích se vyskytují homosexuálně orientovaní duchovní, a to i navzdory jejich odlišným normám), nebo nedostatečně vyargumentované („sebefundamentalizace“ římskokatolické církve), a rozhodně neodpovídají možnostem, které přináší nejen zvolené téma, nýbrž i jeho operacionalizace prostřednictvím autorova vlastního výzkumu. To pokládám za hlavní slabinu předložené bakalářské práce.

Po formální stránce práce vykazuje dílčí nedostatky, především v oblasti pravopisu (nesprávná interpunkce místy zatemňuje nebo dokonce mění smysl). V seznamu použité literatury jsou nesmyslně vydělovány časopisecké příspěvky a školní práce, naopak chybí základní rozdělení na primární a sekundární literaturu, u řady děl není uvedeno místo vydání, ačkoli jsou zcela zbytečně uvedeny další údaje (třeba jména překladatelů – jejich uvedení by bylo ospravedlnitelné jen v případě, že by se s tímto údajem v práci operovalo).

Bakalářská práce J. Koumara je jistým zklamáním. Autor si zvolil vynikající, i když náročné téma a provedl dosti uspokojivý terénní výzkum, vůbec se však nepokusil o analýzu získaných informací a způsob prezentace, který zvolil, nelze označit jinak než jako bizarní. Z těchto důvodů práci sice **doporučuji k obhajobě**, hodnotím nicméně pouze jako **dobrou**.

V Praze dne 2. října 2012

Doc. PhDr. Zdeněk R. Nešpor, PhD.

Jan Koumar: *Církev a homosexualita. Normativní pojetí a osobní koncepty u křesťanských duchovních.* FHS UK, Praha 2012, 57 s. + přílohy.

Přestože je to veskrze úchytné, jednou z ústředních otázek moderního a ještě spíš současného veřejného diskursu o náboženství a dokonce i samotného náboženského diskursu se stala sexualita, včetně debat o normách sexuálního jednání a jejich ne/dodržování laiky či kleriky. Křesťanský Bůh je tak v podstatě redukován na „božstvo ne-soulože“, jak o tom psal Kundera v povídce *Eduard a Bůh*, a sociálněvědní výzkum náboženství musí tuto charakteristiku brát v potaz, i v případě (a právě v případě) menšinových forem sexuality a majoritních reakcí na ně. Vyhroceným případem je homosexualita, konkrétně homosexualita duchovních, jíž se v českém křesťanském prostředí věnuje posuzovaná bakalářská práce. Autor si přitom je vědom kontroverznosti tématu přinejmenším vzhledem k většině církví (a jejich společenské recepci), důsledně se proto snaží o společenskovědní, nikoli teologické zpracování a nehodnotící přístup, stejně jako o dodržování etických norem při práci s respondenty.

V prolegomenální, „teoretické“ části práce je vymezena samotná homosexualita, podán přehled vývoje vztahu křesťanů k tomuto fenoménu, nástin postojů současné společnosti a rozsáhlejší přehled normativních pohledů vybraných českých křesťanských církví (výběr se omezil na církve, jejichž duchovní se zúčastnili níže diskutovaného výzkumu). Kromě jisté logické inkonsistence je přitom hlavním nedostatkem až přílišná výkladová stručnost, vedoucí k problematickým zjednodušením nebo i věcným chybám (typicky v případě kpt. 1.1.). Výraznější argumentační podklad by vyžadovala např. tvrzení o vzrůstu homosexuálního jednání duchovních po druhém Lateranu (s. 9 – nebylo snazší pořídit si „kuchařku“?), o nezbytnosti dokončení coming outu pro celibátní život „bez škod na zdraví“ (s. 10-11), nebo o neblahém vlivu „zametání problémů pod koberec“ v ŘKC na homosexuální duchovní (s. 12). Tvrzení, že „mnoho států EU umožňuje uzavření sňatků homosexuálních párů“ (s. 11), je mylné, naopak některé členské země jim neumožňují ani registrované partnerství. S obdobnými nedostatky se potýká i soustavnější výklad normativních postojů jednotlivých církví, kde jsou přítomné drobné věcné nepřesnosti (ČCE neměla nic společného s nakladatelstvím Zvon, s. 18; první letniční sbory, na něž odkazuje AC, nebyly na Moravě nýbrž ve Slezsku, s. 19; dost problematické vymezení dichotomie církev vs. sekta, s. 20), závažnější snad je jen nepochopení věroučné situace ČCE („nejasnost“ uváděná na s. 21 plyne ze situace, že církve v této otázce vědomě nepřijala závazné ustanovení a situace fakticky záleží na rozhodnutí jednotlivých sborů, což zdaleka není ojedinělý případ).

Jádrem předložené bakalářské práce je nicméně její „praktická část“, opírající se o kvalitativní výzkum provedený prostřednictvím interview a dotazníků s celkem třinácti respondenty – homosexuálními duchovními. Zvolené techniky výzkumu i vzorek lze považovat za náležité, autor je si vědom metodologických omezení a výsledky své práce hodnotí střízlivě (drobným nedostatkem je např. užití termínu kněžství v rámci dotazníku na s. 25). Jedinou závažnější výtku mám vůči skutečnosti, že ve výzkumu nejsou zastoupeny homosexuální ženy, ačkoli se mezi duchovními rovněž vyskytují.

Zásadní výhrady mám naproti tomu vůči dalšímu zpracování a prezentaci získaných informací. V práci (téměř) absentuje jakýkoli analytický rozměr, ačkoli téma přímo vyzývá k narativní analýze (příp. jiným typům kvalitativní analýzy), s výpověďmi respondentů je pracováno pouze na základě „zdravého selského rozumu“ a jejich prezentace, která je čtenářsky vyloženě únavná: nejprve jsou popisovány odpovědi respondentů na jednotlivé otázky dotazníku podle jejich mateřských církví (s. 27-42), následně tytéž odpovědi na obecnější výzkumné otázky, opět strukturované podle církví (s. 43-49) a formou shrnutí (s.

49-50), k tomu jsou ještě přiložené přepisy jednotlivých interview (s. 61-88). Autor fakticky nepřekračuje prezentaci surového materiálu, který není analyticky uchopen, natož do dostatečné hloubky. Dílčí závěry, k nimž dochází, jsou proto buď banální (v křesťanských církvích se vyskytují homosexuálně orientovaní duchovní, a to i navzdory jejich odlišným normám), nebo nedostatečně vyargumentované („sebefundamentalizace“ římskokatolické církve), a rozhodně neodpovídají možnostem, které přináší nejen zvolené téma, nýbrž i jeho operacionalizace prostřednictvím autorova vlastního výzkumu. To pokládám za hlavní slabinu předložené bakalářské práce.

Po formální stránce práce vykazuje dílčí nedostatky, především v oblasti pravopisu (nesprávná interpunkce místy zatemňuje nebo dokonce mění smysl). V seznamu použité literatury jsou nesmyslně vydělovány časopisecké příspěvky a školní práce, naopak chybí základní rozdělení na primární a sekundární literaturu, u řady děl není uvedeno místo vydání, ačkoli jsou zcela zbytečně uvedeny další údaje (třeba jména překladatelů – jejich uvedení by bylo ospravedlnitelné jen v případě, že by se s tímto údajem v práci operovalo).

Bakalářská práce J. Koumara je jistým zklamáním. Autor si zvolil vynikající, i když náročné téma a provedl dosti uspokojivý terénní výzkum, vůbec se však nepokusil o analýzu získaných informací a způsob prezentace, který zvolil, nelze označit jinak než jako bizarní. Z těchto důvodů práci sice **doporučuji k obhajobě**, hodnotím nicméně pouze jako **dobrou**.

V Praze dne 2. října 2012

Doc. PhDr. Zdeněk R. Nešpor, PhD.